

Det Kongelige Finansdepartement

postmottak@fin.dep.no

Oslo 30. mars 2009

Høringsuttalelse - Implementering av EU-kommisjonens rekommendasjon 5. juni 2008 om begrensning av revisorers erstatningsansvar.

Handelshøyskolen BI takker for brev av 17. desember 2008 (deres ref 08/4195 FM TYH), med invitasjon til å komme med en høringsuttalelse.

Høringsuttalelse ligger vedlagt i eget dokument.

Med vennlig hilsen

Tom Colbjørnsen

Rektor ved Handelshøyskolen BI

Høring - Implementering av EU-kommisjonens rekommendasjon 5. juni 2008 om begrensning av revisorers erstatningsansvar

Det vises til høringsdokument datert 17.12.2008 der Handelshøyskolen BI inviteres til å gi synspunkter til ovennevnte høring.

I Norge bedømmes revisors erstatningsansvar for lovpliktig revisjon ut fra tradisjonell erstatningsrett. Det gjelder ingen særlige regler om begrensning av ansvaret utenom de alminnelige erstatningsrettslige reglene om skadelidtes medvirkning og lempingsreglene. Hovedregelen er at den økonomisk skaden skal dekkes fullt ut. I forarbeidene til revisorloven av 1999 ble spørsmålet om å begrense ansvaret for revisor vurdert, men både Lovutvalget og Departementet mente det ikke forelå grunnlag for å begrense revisors ansvar. De muligheter revisor har til å begrense ansvaret i dag er å ta forbehold i revisjonsberetningen dersom det foreligger forhold som tilsier det.

EU-Kommisjonen har vedtatt en rekommendasjon om ulike muligheter for å begrense erstatningsansvaret for revisorer som reviderer børsnoterte foretak, se Kari Birkeland: Rekommendasjon om begrensning av revisors sivilrettslige ansvar, Nordisk Tidsskrift for Selskabsret (NTS) 2008:2 s. 93-99. Bakgrunnen for denne anbefalingen er frykten for svekket konkurranse blant de fire store revisjonsselskapene. Store erstatningskrav, dyre forsikringsordninger og begrensede muligheter for forsikringer anses som en trussel mot revisjonsbransjen, og dermed også mot kapitalmarkedet. Risikoen for erstatningssøksmål anses dessuten som en barriere for de mellomstore revisjonsselskapene til å komme inn på markedet for lovpliktig revisjon av børsnoterte selskaper på et internasjonalt nivå. Hovedhensynene bak anbefalingen er å hindre at et eller flere av de fire store revisjonsselskapene kolliderer på bakgrunn av enorme erstatningsbeløp, fordi det kan føre til at konkurransen mellom de gjenværende revisjonsselskapene svekkes betraktelig. Det andre hovedhensynet er å få de mellomstore revisjonsselskapene inn på markedet for børsnoterte foretak.

De ulike måtene for å begrense erstatningsansvaret som Kommisjonen foreslår er basert på ordninger som enkelte av medlemsstatene allerede har innført, for å hindre større inngrep i

den nasjonale erstatningsretten enn nødvendig. Anbefalingen er begrenset til lovpliktig revisjon av børsnoterte foretak og vil gjelde kun uaktsomme faglige forsømmelser fra revisors side. Det påpekes at anbefalingen ikke skal hindre skadelidte i å få rimelig erstatning.

Det er to spørsmål som må vurderes i forhold til EU-kommisjonens anbefaling. Det første spørsmålet er om Norge bør innføre en slik begrensning som EU-kommisjonen legger føringer for. Dersom dette spørsmålet svares bekræftende, blir det neste spørsmålet hvilken erstatningsrettslig begrensning som skal gjennomføres for lovpliktig revisjon.

Bør Norge innføre en begrensning av erstatningsansvaret for revisorer?

EU-kommisjonen bygger sitt standpunkt på to undersøkelser som er initiert av Kommisjonen meg hjemmel i revisjonsdirektivet art. 31. De forhold som disse undersøkelsene bygger på, kan ikke nødvendigvis overføres direkte til norske forhold. Likevel er det grunn til å tro at bransjen møter de samme hindringene i Norge som ellers i Europa. Det er blant annet allment kjent at revisjonsbransjen har vanskeligheter med å få ønsket forsikringsdekning. Dette gjelder særlig for de mellomstore revisjonsselskapene, de fire store har egne forsikringsordninger gjennom captives.

I Norge har vi hatt to regnskapsskandaler som skiller seg særlig ut der erstatningsbeløpet for revisjonsselskapene ble betydelig. Den første var Finance Credit-saken, der erstatningssummen i tingretten ble fastslått til NOK 613 mill. Det endelig beløpet ble lavere, da partene inngikk forlik i forkant av at anken skulle opp til lagmannsretten. Den andre saken er Sponsor Service, der erstatningssummen for revisjonsselskapet ble NOK 133 mill. til en enkeltstående kreditor, hovedbankforbindelsen til Sponsor Service. Selv om de involverte revisjonsselskapene i disse sakene overlevde søksmålene, er det klart at revisjonsselskapene kan få erstatningssøksmål med betydelige summer mot seg. Revisjonsselskapene har ikke samme mulighet som andre liberale yrker til å forutse hvem som eventuelt kan bli skadelidende og dermed gå til erstatningssøksmål. Kretsen av potensielle skadelidte er ubegrenset, noe som kan føre til svært høye erstatningssummer som ikke omfattes av forsikringsordningen. I tillegg forutsettes det i de fleste tilfeller ved revisors erstatningsansvar at det foreligger en svikt fra ledelsen i revisjonsselskapet, og det kan anses som urimelig at revisor bærer hele ansvaret.

Anbefalingen fra EU-kommisjonen gjelder kun for børsnoterte foretak. Hvis det innføres en begrensning av ansvaret for revisorer i Norge, bør det vurderes om begrensningen også skal

gjelde for ikke-noterte selskaper. Dersom begrensningen kun skal gjelde for de børsnoterte foretakene, vil det gi en urimelig fordel å revidere børsnoterte foretak fremfor andre foretak, da erstatningssummen også kan bli betydelig for ikke-noterte selskaper. I norsk rett har de største erstatningssakene mot revisjonsselskaper for lovpliktig revisjon dreiet seg om ikke-børsnoterte selskaper.

For å vurdere om det bør innføres en begrensning, kan det være hensiktsmessig å se til land som det er naturlig for Norge å sammenligne seg med. Å unnlate å innføre begrensninger for erstatningsansvaret for revisorer i Norge kan svekke konkurransen ved at revisjonsselskaper finner det mer attraktivt å revidere foretak i land med begrensninger. I Sverige har et lovutvalgt foreslått omfattende tiltak for å begrense ansvaret for revisor, se SOU 2008: 79. Danmark har derimot etter våre opplysninger ikke foreslått noen begrensning av ansvaret.

Ulike måter å begrense ansvaret på

EU-kommisjonen har foreslått tre ulike måter å begrense ansvaret for revisor på. De tre forslagene griper mer eller mindre inn i den tradisjonelle erstatningsretten.

Det første forslaget innebærer å sette et tak på erstatningssummen, enten et maksimumsbeløp eller en metode til å beregne et slikt beløp. Enkelte medlemsland har over lengre tid hatt en ordning med tak på erstatningssummen, som for eksempel Østerrike, Belgia, Tyskland, Hellas og Slovenia. I Sverige har lovutvalget anbefalt å sette et absolutt tak på 100 mill. SEK, se SOU 2008: 79.

Handelshøyskolen BI ser flere fordeler med å innføre et tak på erstatningssummen. Dette taket må i tilfelle gjelde kun for uaktsomme forhold og for hvert revisjonsoppdrag uavhengig av antall skadelidte. Denne begrensningen vil for norsk rett være minst inngripende i forhold til den tradisjonelle erstatningsretten sammenlignet med de andre måtene som er foreslått. Lovteknisk vil det være enkelt å innføre et tak, og det finnes tilsvarende regler i transportretten, se eksempelvis vegfraktloven § 32 og sjøloven § 175.

Hvis det fastsettes et tak på erstatningssummen, må det vurderes hva som vil være mest hensiktsmessig, enten et absolutt tak eller et forholdsmessig beløp. Dersom det fastsettes et absolutt tak, bør det skilles mellom revisjon av børsnoterte foretak og andre foretak, slik at taket settes høyere i forhold til de børsnoterte foretakene. Dersom det fastsettes et

forholdsmessig tak på erstatningssummen, kan taket ses i forhold til blant annet foretakets størrelse (balansesum) eller revisjonshonoraret. Det kan imidlertid være en risiko for honorardumping hvis beløpet fastsettes forholdsmessig ut i fra revisjonshonoraret.

Det andre forslaget fra EU-kommisjonen er å fastsette prinsipper som innebærer at revisor ikke skal hefte ut over det faktiske bidraget til skaden, det vil si at revisor ikke skal hefte solidarisk med andre skadevoldere. Denne måten å begrense erstatningsansvaret på innebærer et større avvik fra tradisjonell erstatningsrett enn det å sette et tak på erstatningssummen. Ved å innføre et unntak fra solidaransvaret kan det skape utfordringer prosessmessig, samt at det kan begrense skadelidtes muligheter for å få erstatning. Dette forslaget vil ikke nødvendigvis bidra til å fremme formålet med å begrense erstatningsansvaret for revisorer. Erstatningsbeløpet kan bli betydelig selv om han ikke hefter solidarisk. I Sverige har lovutvalget foreslått å innføre et susidisært ansvar for revisorer, se SOU 2008: 79.

Det siste forslaget fra Kommisjonen er at det innføres en bestemmelse i lovgivningen som åpner for at revisjonsklienten og revisjonsselskapet kan inngå en avtale om å begrense erstatningsansvaret. Dette forslaget vil i likhet med det ovennevnte ikke bidra til å redusere erstatningssummen i nevneverdig grad, i og med at dette ikke kan gjelde overfor eventuelle tredjemenn som blir skadelidende.

Konklusjon

Handelshøyskolen BI er i tvil om det bør innføres en begrensning av erstatningsansvaret for revisorer. BI tviler på om frykten for kollaps i revisjonsbransjen er reell for norske forhold, og derfor om forutsetningen for å begrense ansvaret er oppfylt. Ved å innføre en begrensning av ansvaret veltes en større del av risikoen over på skadelidte, og det kan stilles spørsmål ved om dette vil være rimelig. Likevel kan det være en fornuftig løsning å begrense ansvaret for å fremme de mellomstore revisjonsselskapene muligheter for å komme inn på markedet for de børsnoterte foretakene. Et tiltak som kanskje kan være hensiktsmessig, men som ikke er vurdert, er å innføre en lovpliktig ansvarsforsikring for styremedlemmer i revisjonspliktige selskaper, eventuelt for selskaper av en viss størrelse. På den måten kan presset på revisor reduseres, og det vil bli mer aktuelt å søke regress fra styremedlemmene.

Dersom Departementet vurderer det dit hen at det bør innføres en begrensning for ansvaret, er BI av den oppfatning at et tak på erstatningssummen vil være den mest hensiktsmessige løsningen.